

ГАРМОНІЗАЦІЯ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У СИСТЕМІ СТАЛИХ ФІНАНСІВ

HARMONIZATION OF STAKEHOLDER INTERESTS IN THE SYSTEM OF SUSTAINABLE FINANCE

Ігор БИСТРЯКОВ,

доктор економічних наук,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6482-7099>

Igor BYSTRYAKOV,

Doctor of Economic Sciences,
Public Institution «Institute of
Environmental Economics and
Sustainable Development of the National
Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv

Дмитро КЛИНОВИЙ,

кандидат економічних наук,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3034-8097>

Dmytro KLYNOVYI,

Candidate of Economic Sciences,
Public Institution «Institute of
Environmental Economics and
Sustainable Development of the National
Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv

Метою статті є окреслення теоретико-методологічних підходів до гармонізації інтересів стейкхолдерів у системі сталих фінансів за платформним підходом до організації взаємодії зацікавлених сторін як партнерів у процесі забезпечення сталого господарювання. Встановлено, що організація сталого господарювання стосується формування фінансових відносин, які відповідають інтересам максимальної кількості стейкхолдерів, що сприятиме гомеостатичному розвитку господарської системи. Визначено місце і роль фінансової складової в гармонізації інтересів стейкхолдерів. Розглянуто стейкхолдерів у фінансових відносинах сталого господарювання як системну сукупність груп та індивідів із внутрішнього і зовнішнього оточення суб'єктів господарювання, що забезпечують гомеостаз господарської системи внаслідок оптимального розподілу й використання фінансових ресурсів у процесі взаємодії між собою. Побудовано матрицю диференціації стейкхолдерів за значимістю участі в управлінському процесі та ступенем їх зацікавленості у прийнятті рішень. Ідентифіковано пасивних й активних господарів та користувачів, серед яких необхідно налагодити взаємодію, щоб перевести до категорій активних господарів та користувачів якомога більше учасників і застосувати для цього платформні технологічні інновації. Обґрунтовано, що стейкхолдери-господарі повинні відігравати роль агентів територіальної бізнес-екосистеми, які формують тренд сталого господарювання шляхом колаборативної взаємодії між собою. З'ясовано, що в перспективі доцільно створити повноцінну систему сталих фінансів, в якій, окрім діючих складових відповідальних інвестицій і банкінгу, сталих страхування і фондових ринків, необхідно розбудовувати систему сталих фінансів публічного сектору, включаючи сталу фіскальну, бюджетну і пенсійну системи, а також систему суверенного фінансування сталого розвитку. Відображено процес формування логістичного циклу сталого економічного відтворення внаслідок дії регулятивних, стабілізаційних, інклюзивних та інших механізмів системи сталих фінансів.

Ключові слова: сталі фінанси, стейкхолдери, баланс інтересів, стале господарювання.

The aim of the article is to outline theoretical and methodological approaches to harmonizing the interests of stakeholders in the system of sustainable finance on a platform approach to the organization of stakeholder interaction as partners in the process of ensuring sustainable management. It is established that the organization of sustainable management concerns the formation of financial relations in the interests of the maximum number of stakeholders, which will contribute to the homeostatic development of the economic system. The place and role of the financial component in harmonizing the interests of stakeholders are determined. Stakeholders in

the financial relations of sustainable management are considered as a system set of groups and individuals from the internal and external environment of economic entities that provide homeostasis of the economic system through optimal distribution and use of financial resources in the process of interaction. A matrix of differentiation of stakeholders is constructed according to the importance of participation in the management process and the degree of their interest in decision-making. Passive and active hosts and users have been identified, among whom it is necessary to establish interaction to transfer as many participants as possible to the categories of active hosts and users and apply platform technological innovations for this purpose. It is determined that the stakeholders-hosts should act as agents of the territorial business ecosystem, forming the trend of sustainable management through collaborative interaction with each other. It was found that in the future it is necessary to create a full-fledged system of sustainable finance, in which in addition to the existing components of responsible investment and banking, sustainable insurance and stock markets, it is necessary to develop a sustainable public sector financial system, including sustainable fiscal and budgetary pension system and sovereign financing of sustainable development. The formation of the logistic cycle of sustainable economic reproduction due to the action of regulatory, stabilization, inclusive and other mechanisms of the system of sustainable finance is shown.

Key words: *sustainable finance, stakeholders, balance of interests, sustainable management.*

Постановка проблеми. Забезпечення гармонізації інтересів учасників фінансових відносин потребує виконання кількох умов. По-перше, організації чіткої їх ідентифікації та структуризації за просторовими рівнями, ступенем впливу і ролями в суспільному виробництві. По-друге, окреслення тих структурних складових, способів, форматів, механізмів та інструментів фінансової діяльності, які можуть бути застосовані в господарських відносинах у конкретних просторово-економічних умовах життєдіяльності, з огляду на територіальну специфіку та можливості їх імплементації в господарський процес. По-третє, визначення місця і ролі фінансової складової у збалансуванні інтересів стейкхолдерів шляхом застосування стимулювальних, регулювальних, обмежувальних та інших механізмів впливу на керівництво й менеджмент суб'єктів господарювання щодо імплементації екологічних і соціальних вимог не тільки в публічну політику, але й господарські стратегії управління виробництвом, а також процес прийняття фінансових рішень. Це потребує визначення адекватних форматів і механізмів взаємодії публічного сектору, бізнесу і громадськості з питань використання фінансових ресурсів для сталого господарювання. Все означене вище потребує проведення додаткових специфічних теоретико-методологічних досліджень.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Ключовою категорією, котра потребує авторського огляду та осмислення, у контексті фінансових відносин сталого господарювання є *стейкхолдер*. Слід зазначити, що висвітленню різноманітних

теоретичних та практичних проблемних питань теорії зацікавлених сторін (стейкхолдерів) присвячено досить багато робіт зарубіжних та вітчизняних учених. Серед них слід акцентувати увагу насамперед на дослідженнях таких науковців, як: Р. Аскоф, Дж. Барні, Р. Грант, П. Данселмі, Т. Доналдсон, Л. Престон, А. Уїкс, Е. Фріман, Н.Е. Аванесова, І.Б. Азаров, А.О. Аммарі, Л.В. Гаценко, В.А. Гросул, О.В. Краковецька, Н.С. Краснокутська, Н.М. Левченко, М.А. Петрова, О.В. Поплавська, К.І. Редченко, І.С. Репенко, А.І. Рибак, Я.С. Ришкова, К.С. Солодухіна, Р.В. Струк.

Сучасна стейкхолдерська теорія надає певного значення питанням сталого розвитку. Так, зокрема, Р. Аскоф та низка інших дослідників розширює межі поняття стейкхолдерів і виділяє *майбутні покоління* як окрему їх групу, інтереси котрої слід урахувувати при прийнятті управлінських рішень [1]. Першість використання терміна *стейкхолдер* 1963 р. у значенні особи, яка є зацікавленою стороною у відносинах із суб'єктом господарювання, належить Маріон Дошер, хоча є свідчення про використання цього поняття в юридичній практиці ще у 30–40-ві роки ХХ-го століття [2]. Надалі теорію стейкхолдерів розроблено і відображено в монографії «Стратегічний менеджмент: стейкхолдерський підхід» Р.Е. Фрімена, опублікованій 1984 року. Ним запропоновано визначення стейкхолдерів як будь-якої групи або індивідууму, що можуть впливати, або на яких може впливати досягнення організацією своєї мети [3, с. 34]. Більш широке й важливе з позицій багатосторонньої оцінки господарської

діяльності визначення поняття стейкхолдерів запропонував П. Данселмі, який окреслив їх коло людьми чи групами, які добровільно або ненавмисно піддаються впливу ризику, що виникає у зв'язку з діями підприємства, а отже, мають пов'язані з функціонуванням суб'єкта господарювання інтереси у вигляді потенційної вигоди чи, навпаки, шкоди, на яку можна очікувати через здійснення тієї чи іншої господарської діяльності [4, с. 27].

Із розвитком теорії зацікавлених осіб, дослідники дійшли висновку про те, що відносини зі стейкхолдерами являють собою особливий вид соціального капіталу [5, с. 320]. Звідси важливою позицією теорії зацікавлених сторін є висунуте, зокрема, Т. Дональдсоном і Л. Престоном положення про необхідність взяття організацією відповідних зобов'язань перед стейкхолдерами, які стосуються, серед іншого, нефінансових – екологічних та соціальних аспектів її діяльності в рамках певних положень корпоративної соціальної та іншої відповідальності – екологічної тощо, або зобов'язань вести належне добросесне і прозоре управління [6]. Саме вказане положення у ХХІ ст. вилилося у концепт сталих фінансів, який передбачає урахування екологічних, соціальних та управлінських факторів, тобто фактично інтересів інших зацікавлених сторін при прийнятті ключовими стейкхолдерами фінансових рішень. Різноманітні аспекти становлення та розвитку системи сталих фінансів розглянуто в роботах таких дослідників, як: С. Дьоррі, П. Матос, Б. Рижавска, М.Ла Торре, М.К. де Ферейра, І.Дж. Фоладі, М. Хайг, К. Шульц, І.П. Васильчук, Н.С. Воронова, І.А. Дарушин, О.В. Добровольська, Т.І. Єфіменко, А.В. Канаєв, Н.О. Львова, Н.Ю. Лебедева, О.С. Мирошниченко, Г.К. Рогов, О.І. Тулай, Л.С. Худякова та інших.

Сьогодні концепт сталих фінансів розуміється як сукупність концептуальних положень щодо впровадження екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв у фінансову діяльність – інвестування, банкінг, страхування, поведінку на фондовому ринку, корпоративний фінансовий менеджмент тощо, чим має гарантуватися сталість власне фінансової системи та фінансування сталого розвитку суспільства. Важливість аспектів становлення сталої фінансової системі підтверджується тим, що на початок 2020-х років, згідно з даними Глобального альянсу

сталого інвестування (Global Sustainable Investment Alliance), у всьому світі управління понад 30 трлн дол. США здійснювалося з дотриманням ESG-критеріїв. Принципи відповідального інвестування (PRI), що є керівними для найбільшої глобальної мережі інституційних інвесторів, поширилися на понад 2 500 підписантів, які управляють активами на суму понад 85 трлн дол. США. На фондових ринках у сталих (зелених) фондах спільного інвестування та біржових індексних фондах (ETFs) США та Європи сконцентровано активів близько 1 трлн дол. США [7, с. 7–8]. Ініціатива сталої біржової діяльності (Sustainable Stock Exchanges Initiative, SSEI), на 2021 рік прийнята 105-ма фондовими біржами, які обслуговують практично всі ринки лістингових цінних паперів. Принципи відповідальної банківської діяльності (Principles for Responsible Banking, PRB) сьогодні об'єднали понад 130 банків з активами на суму майже 50 трлн дол. США. Потенційний обсяг кліматичних інвестицій до 2030 р. оцінюється фахівцями на рівні 30 трлн дол. США. Проте наразі практично немає системної класифікації стейкхолдерів у фінансових відносинах сталого господарювання з позиції теорії зацікавлених сторін, як і не розроблено достеменно механізмів збалансування їх інтересів у системі сталих фінансів, що потребує подальшого дослідження цих проблемних питань.

Мета статті пов'язана із окресленням теоретико-методологічних підходів до гармонізації інтересів стейкхолдерів у сталих фінансах за платформним підходом до організації взаємодії зацікавлених сторін як партнерів у процесі забезпечення сталого господарювання.

Виклад основного матеріалу. На основі наведеного вище аналізу підходів до ідентифікації зацікавлених сторін пропонуємо розглядати стейкхолдерів у фінансових відносинах сталого господарювання як системну сукупність зацікавлених сторін – груп та індивідів, що належать до внутрішнього й зовнішнього оточення суб'єктів господарювання і перебувають з ними і між собою у взаємовпливі та колаборативній взаємодії, забезпечуючи шляхом оптимального розподілу й використання фінансових ресурсів системний гомеостаз сталого господарювання.

Оцінюючи необхідність збалансування інтересів стейкхолдерів у полісуб'єктній системі управління сталим господарюванням, насамперед варто звернути увагу на дві позиції, які визначають основні напрями та містять відповідні засоби гармонізації відносин між зацікавленими особами: правовий механізм колаборації влади, бізнесу і громад, тобто публічно-приватне партнерство, та засоби реалізації таких взаємодій, або комунікативно-контентні платформи, що організують взаємовідносини зацікавлених осіб у господарському процесі. Для кожного з цих напрямів характерне використання специфічних фінансових механізмів та інструментів забезпечення сталості. Розглядаючи стейкхолдера як носія інтересів і певною мірою суб'єкта господарської та, зокрема, фінансової діяльності, варто ідентифікувати його насамперед як *стейкхолдера-господаря*, що повинен мати право повною мірою, у рамках об'єктивно притаманних йому як учаснику господарського процесу повноважень, брати участь у прийнятті управлінських рішень, бути повноправним партнером органів влади та місцевого самоврядування як виразника конституційних інтересів народу України щодо управління природними ресурсами. У цьому випадку термін *господар* характеризує особу, яка має по відношенню до об'єкта здійснення господарської діяльності певний набір повноважень із пучка правомочностей загального права власності, насамперед право користування ресурсом, участь у прийнятті управлінських рішень, отримання частки доходу від використання цього об'єкта в господарському процесі. Для формування такого суб'єкта управлінського процесу, як *стейкхолдер-господар*, необхідно ідентифікувати ролі стейкхолдерів в управлінні за значимістю участі в управлінському процесі та ступенем їх зацікавленості у прийнятті рішень. Як такі ролі пропонуємо розглядати чотири основні групи (кластери-квадранти) стейкхолдерів, що розрізняються за двома основними ознаками: до першої належить зацікавленість й активність стейкхолдера щодо участі в господарському процесі та прийнятті управлінських рішень, а тому відповідно виділяються пасивні та активні стейкхолдери, до другої – об'єктивна можливість стейкхолдера впливати на господарський процес і брати участь у прийнятті управлінських рішень. Із цих

позицій нами виділено стейкхолдерів-господарів і стейкхолдерів-користувачів (рис. 1).

Перший квадрант – *активні господарі* – об'єднує групи стейкхолдерів, які належать до керівництва суб'єктів господарювання, мають високий ступінь зацікавленості у прийнятті рішень та значні можливості впливу на них. Це насамперед власники бізнесу, інвестори, з них усі прямі інвестори й активні портфельні інвестори – мажоритарні власники активів підприємства. Певною мірою умовно до цієї групи можуть належати органи публічної влади – власники та регулятори в господарському процесі, які, очевидно, є впливовими й можуть на практиці реалізовувати свої інтереси в міру їх наявності. Основним фінансовим механізмом, який забезпечує виконання господарських завдань, є бюджетування. Однак активне господарювання передбачає наявність стратегування, ініціативної розробки форсайт-проектів сталого розвитку, якнайширше залучення бізнесу, громадських організацій та населення до вирішення завдань сталого господарювання через партисипативну участь у роботі комунікативно-контентних платформ взаємодії стейкхолдерів. Перспективним варіантом організації господарювання за таким підходом є корпоративно-кластерний формат публічно-приватних відносин і створення з цією метою державно-приватних підприємств змішаної форми власності.

До другого квадранту – *пасивні господарі* – належать групи зацікавлених осіб, які мають, проте слабо або зовсім не використовують свої значні можливості впливу на прийняття управлінських рішень, насамперед помітна частина менеджменту державних та комунальних підприємств, які у зв'язку із специфікою управління майном публічного сектору не мають високого ступеня зацікавленості в налагодженні їх ефективної роботи, до того ж їх фінансові можливості для забезпечення цього процесу обмежені. Очевидно, щоб перевести цих зацікавлених осіб до категорії повноцінних стейкхолдерів-господарів, необхідно підвищити їх інтерес до господарської діяльності через роздержавлення або ж активну співпрацю з бізнес-структурами зі сфер господарської діяльності, в яких вони функціонують та надання можливостей реалізувати свої, у тому числі фінансові інтереси в господарському процесі. Як позитивний приклад, можна навести досвід

США і Великої Британії у створенні муніципальних корпорацій, в яких на місцеве самоврядування переноситься модель корпоративного управління із бізнес-сфери,

включаючи комісійні та колегіальні форми управління, а муніципалітети мають права займатись підприємницькою діяльністю та заробляти кошти громаді.

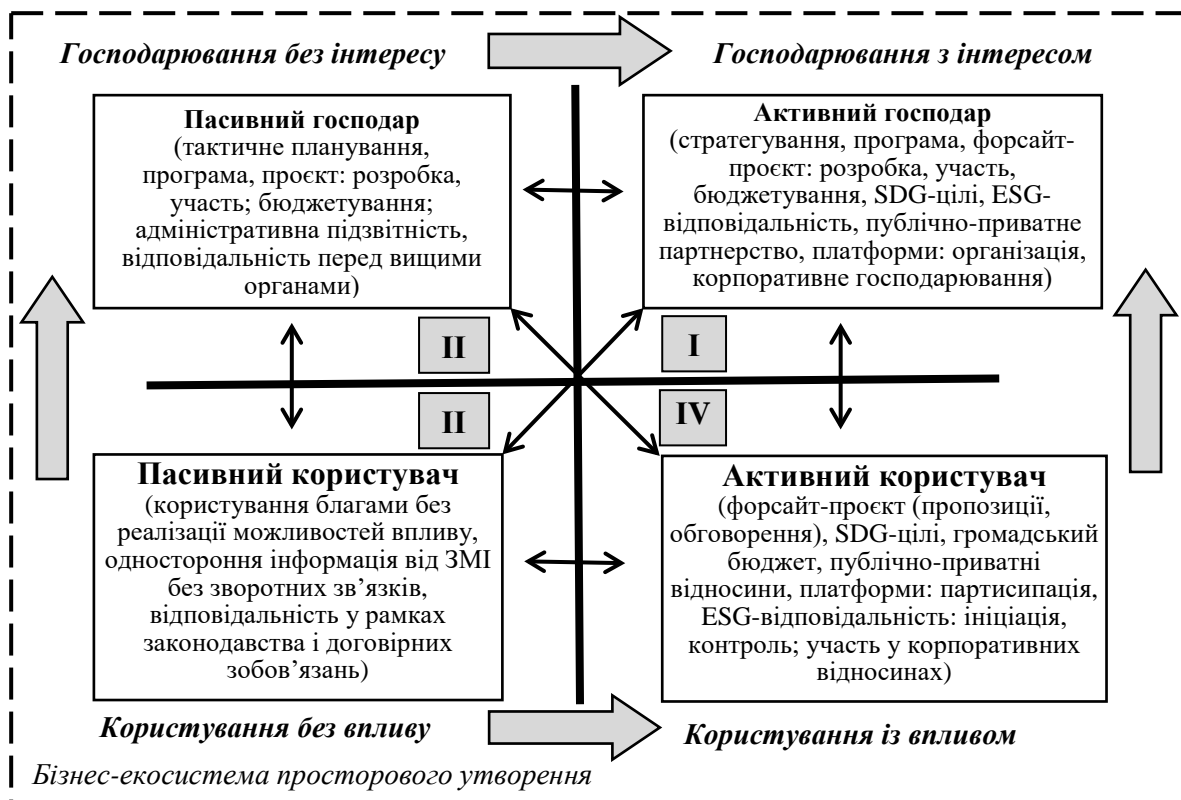

Рис. 1. Еволюція ролей стейкхолдерів у системі фінансових відносин сталого господарювання (авторська розробка):

↔ можливі напрями управлінських взаємодій;
 → еволюційні тенденції розвитку взаємодій

Для третього квадранта – *пасивні користувачі* – характерна наявність зацікавлених осіб переважно з групи зовнішнього оточення – прошарків населення, які не мають бажання, достатніх фінансових ресурсів, кваліфікаційної підготовки для ефективного управління власними активами та участі в господарському процесі як інвесторів і власників бізнесу. До них же відносяться користувачі ресурсами, котрі позбавлені можливості впливати на результати господарського процесу. До цієї ж категорії можуть належати працівники підприємств, які не зацікавлені в їх ефективному функціонуванні та участі в управлінні суб'єктом господарювання, пасивні власники бізнесу, наприклад міноритарні акціонери, або утримувачі інших цінних паперів, які, по суті, являють собою рантьє і не беруть активної участі у прийнятті управлінських

рішень. Проте коло їх інтересів у будь-якому випадку прямо чи опосередковано стосується задоволення потреб, пов'язаних із використанням ресурсної, у тому числі фінансової бази господарства, особливо на місцевому рівні. Усвідомлення цього значною мірою може вплинути на активність таких стейкхолдерів та переведення їх у наступну групу (квадрант).

Четвертий квадрант – *активні користувачі* – це група зацікавлених осіб з оточення, які, маючи необхідність захисту та реалізації своїх інтересів і конституційних прав, прагнуть брати активну участь в управлінні, проте не мають для цього достатніх важелів і повноважень. Вона представлена переважно маловпливовими бізнес-структурами зі сфер середнього, малого і мікробізнесу, які не мають доступу до ресурсів в основному місцевої економіки, проте, володіючи високим креативним

потенціалом, прагнуть до цього. Також відносяться персонал організацій, зацікавлений у господарських та фінансових результатах їх роботи, та громадські об'єднання й органи самоорганізації населення, окремі активісти, активні споживачі, які беруть участь у виробленні консенсусних рішень щодо використання коштів та інших ресурсів публічного сектору, включаючи природний капітал, на суспільні потреби. Саме ці зацікавлені особи становлять потенційно впливову категорію стейкхолдерів-господарів за умов масового застосування електронних інформаційно-комунікативних платформ колаборації влади, бізнесу і населення й залучення їх до прийняття господарських рішень. Це призводитиме до появи передбаченого А. Бранденбургером і Дж. Нейлбафом економічного явища так званої конкуперації (тобто конкуренції-кооперації) [8], коли завдяки платформним механізмам створюються умови для партисипативної участі фактично всіх стейкхолдерів. У цьому випадку стейкхолдери відіграють роль агентів територіальної бізнес-екосистеми, що формують за суттю бажаний тренд сталого господарювання шляхом становлення орієнтованої на місцеві ресурси та регіональний брендинг креативної економіки, а також галузей смарт-спеціалізації та драйверів розвитку муніципальних утворень тощо.

Отже, у системі сталого господарювання необхідно за допомогою платформного підходу налагодити діалог та колаборативну взаємодію серед стейкхолдерів таким чином, щоб перевести до категорій активних господарів та користувачів якомога більше учасників господарської діяльності й застосувати для цього інноваційні формати і технології взаємодії їх між собою. Насамперед це стосується технологічних інновацій у комунікації та колаборативних відносин публічної влади, бізнесу, громад, окремих юридичних і фізичних осіб. За умови становлення такої системи взаємодій формуватиметься специфічний ланцюг фінансової логістики з елементами сталості, який забезпечуватиме фінансування господарської системи за гомеостатичним підходом. Так, шляхом комунікацій між зацікавленими особами автоматично відбуватиметься: ідентифікація об'єктів, яких стосуватимуться фінансові відносини; налагодження контактів власників, інвесторів, розпорядників коштів;

обговорення проєктних пропозицій і знаходження консенсусу щодо цілей, видатків та очікуваних вигод від проєктних пропозицій й укладання у тій чи іншій формі контрактів; ідентифікація прав та повноважень стейкхолдерів щодо використання ресурсів як активів господарської діяльності; визначення позицій відповідальності та розподіл її між стейкхолдерами, включаючи добровільну відповідальність суб'єктів господарювання в рамках ESG-ініціатив сталої фінансової діяльності; розробка механізмів фінансування бізнес-ініціатив та проєктів і забезпечення їх власними, залученими й запозиченими ресурсами; організація виробництва ринкових продуктів (товарів, послуг). Крім того, це стосується також: формування системи управління проєктами, яка передбачає участь зацікавлених осіб у прийнятті оперативних господарських і фінансових рішень; урахування ризиків, формування базових стратегій та системних наборів тактичних рішень (стратегем) для виходу із кризових ситуацій, включаючи фінансові ризики, залучення стейкхолдерів фінансової системи, покликаних професійно забезпечувати сталість господарського процесу (страховиків, професійних інституціональних інвесторів та агентів фондового ринку, SPV-компаній з управління пулами фінансових активів тощо); отримання фінансових результатів, у тому числі природної ренти, та розподіл доходів відповідно до інтересів зацікавлених осіб і під їх контролем; забезпечення ефективного перерозподілу та формування циклу сталого економічного відтворення завдяки дії регулятивних, стабілізаційних, інклюзивних та інших механізмів системи сталих фінансів.

Очевидно, що для досягнення системного гомеостазу господарської системи в цілому, фінансових ініціатив сталості, висунутих виключно на рівні суб'єктів господарювання, буде недостатньо, оскільки система державних і місцевих фінансів створює зовнішнє середовище і теж певною мірою є джерелом ризиків і невизначеності. З огляду на це, для створення повноцінної системи сталих фінансів у державі необхідно розбудовувати, окрім фінансових ініціатив сталості суб'єктів господарювання, також сталі фінанси публічного сектору. На перспективу така система може складатися, як мінімум, із системи сталих державних та місцевих фінансів, складовим елементом

яких має бути фіскальна система, побудована на вилученні та ефективному розподілі природної та інших видів ренти. Крім того, ідеться про сталу пенсійну систему, що формуватиметься також за участю фінансових установ (пенсійних фондів) корпоративного сектору, які дотримуються ESG-критеріїв; систему суверенного фінансування сталого розвитку, імпліцитно відповідальну за стабілізаційну, фіскальну та макроекономічну політику уряду; стале бюджетування, яке враховує екологічні та соціальні пріоритети при розподілі коштів публічного сектору тощо.

На місцях основу для сталих фінансів нарівні з трансфертами із бюджетів вищих рівнів – дотаціями та субвенціями, повинні становити надходження від використання місцевих ресурсів як активів територіальної економіки з підвищенням ролі місцевих податків і зборів (включаючи самоподаткування та, як варіант, запровадження муніципального податку) і квазіподаткових надходжень. Перелік таких інструментів потенційно включає встановлювані рішенням муніципальних органів платежі (збори) за використання місцевих природних ресурсів у господарській діяльності, обов'язкові регулярні (парафіскальні) платежі за використання місцевих природних ресурсів керуючим компаніям з надання комунальних послуг тощо [9, с. 342–346, 355–356].

Для забезпечення ефективної організації сталої фінансової системи на всіх рівнях господарювання доцільно всіляко підтримувати та організовувати фінансову діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування відповідно до принципів сталості, зокрема відповідальне та підвітне використання фінансових ресурсів, публічний діалог щодо використання суспільних ресурсів на потреби сталого розвитку, включення екологічних та соціальних питань до бюджетування розвитку територіальних утворень тощо.

Очевидно, що одночасно слід створювати інноваційні формати управлінського простору і впроваджувати елементи полісуб'єктного управління територіальною соціально-економічною системою (громадські бюджети; інтерактивні системи управління територіальними активами – природними ресурсами, об'єктами інфраструктури, нерухомістю; форсайт-проекти; інформаційно-комунікативні

платформи колаборативних взаємодій влади, бізнесу і населення тощо). При цьому цільова функція визначеного підходу полягає у розробленні стратегії і тактичних рішень щодо використання територіальних активів та шляхів забезпечення сталого господарювання у просторових утвореннях з урахуванням балансу інтересів усіх зацікавлених осіб у господарському процесі (рис. 3).

Висновки. Визначено місце і роль фінансової складової в гармонізації інтересів стейкхолдерів у процесі застосування стимулювальних, регулювальних, обмежувальних та інших механізмів фінансового впливу для імплементації екологічних і соціальних вимог в управлінні. Установлено, що господарські стратегії сталого розвитку повинні базуватися на використанні сучасних форматів і форм взаємодії публічного сектору, бізнесу і громадськості з питань залучення фінансових ресурсів для сталого господарювання, орієнтованих на особу стейкхолдера-господаря, здатну забезпечити інтегральне управління простором життєдіяльності.

Запропоновано розглядати стейкхолдерів у фінансових відносинах сталого господарювання як системну сукупність груп та індивідів із внутрішнього та зовнішнього оточення суб'єктів господарювання, що перебувають у взаємовпливі та колаборації, забезпечуючи шляхом оптимального розподілу й використання фінансових ресурсів системний гомеостаз сталого господарювання.

Ідентифіковано ролі зацікавлених осіб у фінансових відносинах та побудовано відповідну матрицю диференціації стейкхолдерів за значимістю участі в управлінському процесі та ступенем їх зацікавленості у прийнятті рішень за чотирма квадрантами: пасивних та активних господарів та користувачів відповідно, серед яких необхідно налагодити діалог та колаборативну взаємодію таким чином, щоб перевести до категорій активних господарів та користувачів якомога більше учасників, застосовуючи з цією метою інноваційні формати і технології взаємодії їх між собою, які насамперед стосуються платформних технологічних інновацій у комунікації та організації публічно-приватних відносин.

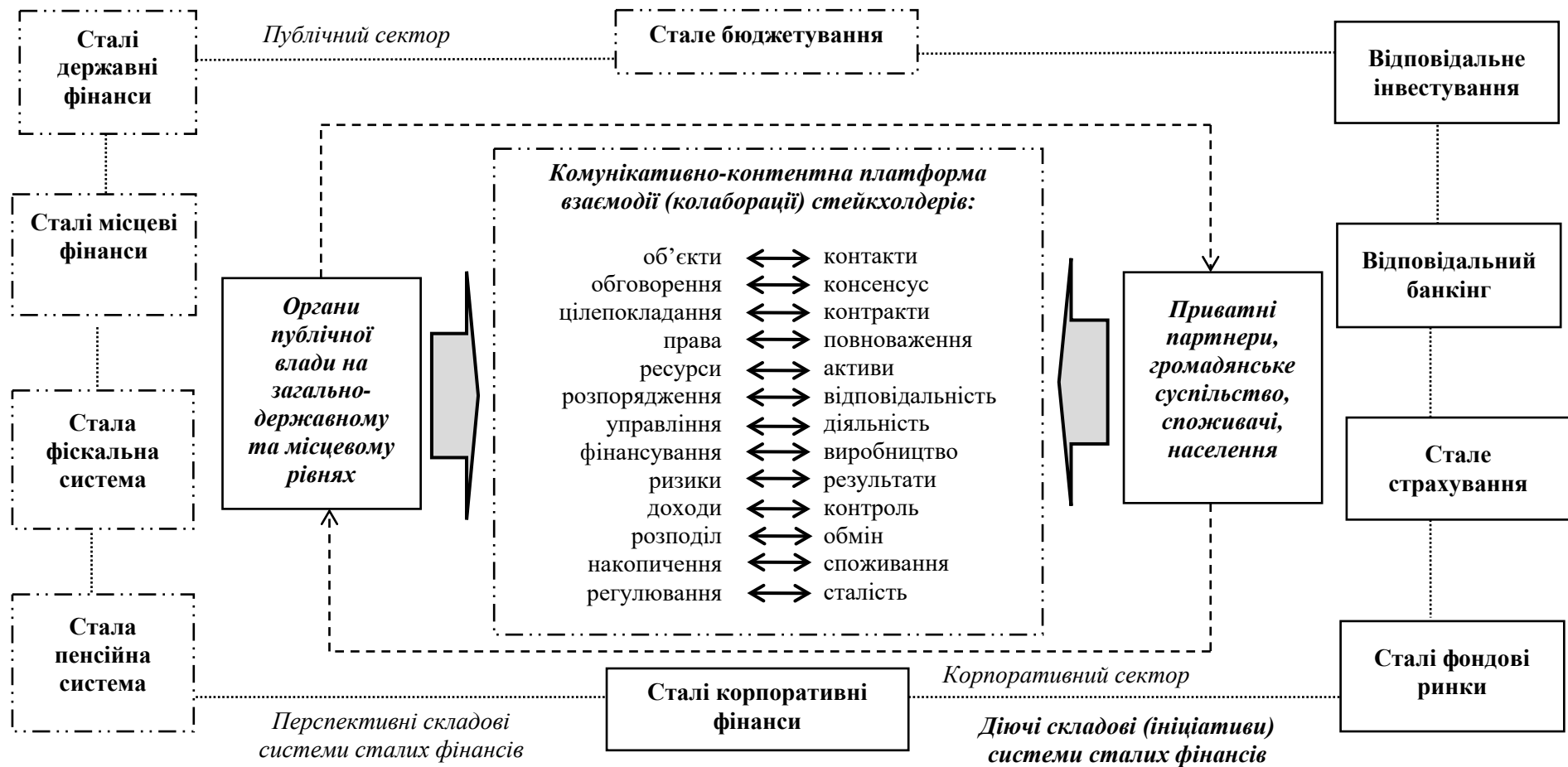

Рис. 3. Схема пошуку балансу інтересів стейкхолдерів у системі сталих фінансів за платформним підходом (авторська розробка на основі [9, с. 303])

З'ясовано, що в перспективі для досягнення гомеостазу господарської системи необхідно створити повноцінну систему сталих фінансів, в якій, крім діючих складових відповідальних інвестицій і банкінгу, а також сталих страхування і фондових ринків, сформувати систему сталих фінансів публічного сектору, що включатиме сталі державні та місцеві фінанси, сталу фіскальну, бюджетну й пенсійну системи, систему суверенного фінансування стабілізаційних витрат і накопичень для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Гаценко Л.В. Теорія зацікавлених сторін (стейкхолдерів): історія розвитку та проблемні питання для подальших досліджень [Електронний ресурс] / Л.В. Гаценко // Водний транспорт. – 2016. – Вип. 1. – С. 156–160. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2016_1_27 (дата звернення: 10.08.2021).
2. Булатов А. Эдвард Фриман. Люди. Кто продвинул теорию заинтересованных сторон? [Электронный ресурс] / А. Булатов // Люди, биографии, истории, факты, фотографии (18.10/2013). – Режим доступа: http://www.peoples.ru/science/philosophy/r_edward_freeman (дата звернення: 10.08.2021).
3. Freeman R.E. *Strategic Management: A Stakeholder Approach* / R.E. Freeman. – Boston: Pitman, 1984. – 276 p.
4. D'Anselmi P. *Values and Stakeholders in an Era of Social Responsibility* / P. D'Anselmi. – New York: Free Press, 2011. – 272 p.
5. Post J.E. *Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth* / J.E. Post, L.E. Preston & S. Sachs. – Stanford: Stanford Business Books, 2002. – 376 p.
6. Donaldson T. *The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications* [Електронний ресурс] / T. Donaldson & L. Preston // *Academy of Management Review*. – 1995. – №1. – P. 65–91. – Режим доступу: <https://doi.org/10.2307/258887>.
7. Матос П. ESG-принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі: критичний огляд досліджень / П. Матос; [пер. з англ.]. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. – 88 с.
8. Brandenburger A.M. *Coopetition* / A.M. Brandenburger & B.M. Nalebuff. – New York: Doubleday, 1996. – 290 p.
9. Формування просторової системи управління природно-ресурсними активами / за заг. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2020. – 464 с.

References

1. Hatsenko, L.V. (2016). *Teoriya zatsikavlenykh storin (steykholderiv): istoriya rozvytku ta problemni pytannya dlya podal'shykh doslidzhen'* [Theory of interested parties (stakeholders): history of development and problematic issues for further research]. *Vodnyy transport*, 1, 156–160 [in Ukrainian].
2. Bulatov, A. (2013). *Edvard Friman. Lyudi. Kto prodvinul teoriyu zainteresovannykh storon?* [Edward Freeman. People. Who promoted stakeholder theory?]. *Lyudi, biografii, istorii, fakty, fotografii* [in Russian].
3. Freeman, R.E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman [in English].
4. D'Anselmi, P. (2011). *Values and Stakeholders in an Era of Social Responsibility*. New York: Free Press [in English].
5. Post, J.E., Preston, L.E. & Sachs, S. (2002). *Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth*. Stanford: Stanford Business Books [in English].
6. Donaldson, T. & Preston, L. (1995). *The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications*. *Academy of Management Review*, 1, 65-91. DOI: 10.5465/amr.1995.9503271992 [in English].
7. Matos, P. (2020). *ESG-pryntsyvy ta vidpovidal'ne instytutsiynе investuvannya u sviti: Krytychnyy ohlyad doslidzhen'* [ESG-principles and responsible institutional investment in the world: A critical review of research]. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki [in Ukrainian].
8. Brandenburger, A.M. & Nalebuff, B.M. (1996). *Coopetition*. New York: Doubleday [in English].
9. Khvesyk, M.A. (ed). (2020). *Formuvannya prostorovoyi systemy upravlinnya pryrodno-resursnyimi aktyvamy* [Formation of a spatial management system of natural resource assets]. Kyiv: Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» [in Ukrainian].